Stopień zaangażowania w aktywność sportową partnerów i sportowców w drużynach zunifikowanej piłki nożnej Olimpiad Specjalnych

The levels of engagement in sport activity by partners and athletes in the teams of unified football during Special Olympics

Katarzyna Dangel, Waldemar Skowroński

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Streszczenie

Wstęp: Sporty Zunifikowane są oficjalnym programem Olimpiad Specjalnych, który łączy osoby z niepełnosprawnością intelektualną (sportowców) z rówieśnikami bez niepełnosprawności intelektualnej (partnerzy) w drużynach sportowych, na treningach i zawodach.

Celem pracy jest ocena stopnia zaangażowania w aktywność sportową partnerów i sportowców w drużynach zunifikowanej piłki nożnej Olimpiad Specjalnych.

Material i metody: W badaniu wzięło udział 206 zawodników – 113 sportowców i 93 partnerów drużyn zunifikowanej piłki nożnej w Polsce. Średni wiek w grupie sportowców wyniósł 15,5 lat, partnerów 15,7 lat. Uzyskane wyniki są fragmentem szerszych międzynarodowych badań przeprowadzonych przy pomocy kwestionariusza przez University of Ulster w latach 2009–2010.

Wyniki: Wszystkie ankietowane osoby lubią zarówno treningi/ćwiczenia i współzawodnictwo/zawody. Około 70% osób bardzo lubi obie aktywności, około 30% lubi trochę. Na podstawie odpowiedzi na pytanie: „Jak często dawałeś z siebie wszystko podczas zawodów?” wnioskujemy, że cała grupa badana była zaangażowana w grę – 54% cały czas, 46% czasami. Wszystkie ankietowane osoby uważają, że ich drużyna jest konkurencyjna, 51% – bardzo konkurencyjna, 48% trochę konkurencyjna. Partnerzy uważają, że treningi stanowiły większe wyzwanie dla sportowców niż dla nich. Znamienne więcej partnerów ocenia, że sportowcy dawali z siebie wszystko podczas zawodów w porównaniu z samooceną sportowców.

Wnioski: Uzyskane wyniki dowodzą, że cele Programu Sportów Zunifikowanych są realizowane prawidłowo. Fakt, że wszystkim zawodnikom udział w programie sprawia przyjemność i wszyscy dobrze oceniają konkurencyjność swojej drużyny uzasadnia duże zaangażowanie w aktywność sportową zarówno sportowców jak i partnerów. Fakt ten potwierdza sensowność programu i daje pozytywne perspektywy rozwoju. Należy kontynuować badania na temat motywów uczestnictwa w Sportach Zunifikowanych i relacjach pomiędzy sportowcami i partnerami.

Słowa kluczowe:

Olimpiady Specjalne, Sporty Zunifikowane, zunifikowana piłka nożna, aktywność fizyczna

Summary

Introduction: Unified Sports are the official programme of Special Olympics, which brings together people with intellectual disabilities (athletes) with their peers with no such disabilities (partners) in teams, in trainings and during competitions.

The aim of this thesis is to evaluate the level of engagement in sport activity by partners and athletes in the teams of unified football programme during Special Olympics.

Materials and methods: 206 participants – 113 athletes and 93 partners – from the teams of unified football programme took part in the research in Poland. The average age among the athletes was 15.5, and among the partners 15.7. The results obtained are just a fraction

of deeper, international research done with the use of a questionnaire by the University of Ulster in 2009-2010.

Results: All the people surveyed like taking part in both trainings and competitions. Around 70% like both of them a lot, 30% enjoy them a bit. In accordance with the answer to the question "How often did you try to do your best in a competition?" one can assume that all the people in the group were highly engaged in the game – 54% all the time, 46% sometimes. All the people questioned claim that their team is competitive – 51% believe it to be very competitive, 48% quite competitive. The partners believed that trainings were more challenging for the athletes than for them. Substantially more partners state that the athletes were doing their best in a competition when compared with the opinion of the athletes themselves.

Conclusions: The results prove that the aims of the programme for Unified Sports are realized properly. The fact that all the participants find pleasure in doing sports and that they positively assess the competitiveness of their team explains why all of them are so engaged in sports activity. It means that the programme is really valuable and can develop in a positive way. Research on the motives of taking part in Unified Sports and relations between athletes and partners should, therefore, be continued.

Keywords: Special Olympics, Unified Sports, unified football, physical activity.

Wstęp

Sporty zunifikowane są oficjalnym programem Olimpiad Specjalnych, który łączy osoby z niepełnosprawnością intelektualną z rówieśnikami bez niepełnosprawności intelektualnej w drużynach sportowych, na treningach i zawodach. Dobór zawodników do drużyn sportów zunifikowanych jest celowy i powinien spełniać następujące kryteria: podobny wiek i sprawność sportowa oraz gotowość wszystkich członków do podjęcia współzawodnictwa w danej dyscyplinie sportowej. Drużyny sportów zunifikowanych funkcjonują najlepiej, gdy wszyscy zawodnicy posiadają podobne umiejętności sportowe. W przypadku, gdy partnerzy reprezentują wyższe zdolności sportowe nie jest możliwe pełne realizowanie celów wzajemnej współpracy i pracy zespołowej. Gotowość, czyli umiejętność podjęcia współzawodnictwa w danej dyscyplinie sportu jest kolejnym czynnikiem, który umożliwia podjęcie współzawodnictwa i prawidłowe funkcjonowanie drużyny. Bycie członkiem drużyny wymaga zrozumienia idei pracy zespołowej, strategii, taktyki oraz zasad działania zespołowego, jak też posiadania umiejętności niezbędnych do pomyślnego współzawodnictwa w danej dyscyplinie sportu. Wszyscy członkowie drużyny powinni mieć również podobny status. Partnerom nie powinno sugerować się przejmowania inicjatywy. Zawodnicy powinni być uważani za członków drużyny, którzy wspólnie pracują, aby osiągnąć cele stojące przed zespołem [1].

W zunifikowanej piłce nożnej drużyny składają się z 5 (3 sportowców, 2 partnerów) lub 11 zawodników (6 sportowców, 5 partnerów). W drużynach zawsze wymagany jest jednakowy wiek i jednakowe umiejętności sportowe wszystkich członków.

Sporty zunifikowane umożliwiają zawodnikom poznanie nowych dyscyplin, doskonalenie umiejętności sportowych, zdobycie nowych doświadczeń ze współzawodnictwa, integrację – każdy z zawodników ma gwarancję odegrania w drużynie ważnej roli, poznanie rówieśników i nawiązanie przyjaźni. Program stanowi forum pozytywnej interakcji społecznej między członkami drużyny [2]. Motto Sportów Zunifikowanych brzmi: *Podczas zawodów jesteśmy członkami tej samej drużyny, po zawodach jesteśmy przyjaciółmi.*

Sporty zunifikowane umożliwiają aktywność w wielu różnych dziedzinach życia. Oprócz aktywności ruchowej, sportowej zawodnicy mogą podejmować wszelkie działania sprzyjające integracji od nieformalnych spotkań towarzyskich, zabaw, gier, spacerów, wspólnej nauki po wyjściu do kina lub teatru.

Celem pracy jest ocena opinii na temat stopnia zaangażowania w aktywność sportową partnerów i zawodników w drużynach zunifikowanej piłki nożnej Olimpiad Specjalnych.

Materiał i metody

W całym tekście są odnośniki do zawodników (osób z niepełnosprawnością intelektualną) i partnerów (osoby bez niepełnosprawności intelektualnej). Te określenia służą jedynie do rozróżnienia obu grup w naukowych analizach poglądów na temat zaangażowania w aktywność sportową. Jednakże z pedagogicznego punktu widzenia nie należy zachęcać do odrębnego określania tych grup i zalecane jest, aby wszystkich uczestników określano jako zawodników – pełnoprawnych członków drużyny.

W pracy analizie poddano poglądy zawodników i partnerów dotyczące jedynie aktywności sportowej wyraża-

jące się ich zaangażowaniem podczas treningów i zawodów. Zaangażowanie zostało zdefiniowane jako aktywny, głównie emocjonalny, udział w jakimś działaniu [3].

W badaniach przeprowadzonych metodą ankietową wzięło udział 206 zawodników polskich drużyn zunifikowanej piłki nożnej – 113 zawodników (23 dziewcząt i 90 chłopców) i 93 partnerów (17 dziewcząt i 76 chłopców). 156 badanych osób deklaruje, że mieszka w miastach, 50 na wsiach.

Uzyskane wyniki są fragmentem szerszych międzynarodowych badań przeprowadzonych przez University of Ulster w latach 2009–2010 [4]. Cały kwestionariusz był tłumaczony i kulturowo dostosowany do warunków polskich sportowców z niepełnosprawnością intelektualną oraz ich partnerów w sporcie zunifikowanym przez Joannę Styczeń z Biura Narodowego Olimpiad Specjalnych Polska.

W wykorzystanym fragmencie kwestionariusza pomiaru zmiennych dokonywano na 3 punktowych skalach Likerta (1. tak, bardzo/cały czas; 2. tak, trochę/czasami; 3. nie/nigdy). W przypadku, gdy któraś z odpowiedzi nie została użyta ani razu autor zmniejszał punkty kafeterii na wykresie.

Analiza uzyskanych wyników polegała na porównaniu deklaracji zawodników (średnia wieku: $15,5 \pm 1,7$ lat) z partnerami (średnia wieku: $15,7 \pm 1,5$ lat).

W opisie wyników wykorzystano podstawowe miary statystyczne: średnie arytmetyczne, odchylenia standardowe oraz frakcje. W analizie liczebności wykorzystano funkcję χ^2 (chi-kwadrat) w postaci logarytmicznej (tzw. funkcja G) [5]. Poziom $p < 0,05$ przyjęto we wszystkich analizach za istotny.

Wyniki

Podstawą analizy było określenie stosunku jaki mają partnerzy i zawodnicy do uczestnictwa w programie sportów zunifikowanych. Niezwykle istotne jest, że wszyscy członkowie drużyn pozytywnie oceniają swoją aktywność.

Analiza odpowiedzi udzielonych przez wszystkich członków drużyn na pytania: *Jak bardzo lubisz treningi/ćwiczenia ze swoją drużyną?* oraz *Jak bardzo lubisz współzawodnictwo/zawody?* nie wykazała istotnego wpływu płci oraz miejsca zamieszkania (miasto, wieś) respondentów. Z tego powodu na rycinie nr 1 i 2 przedstawiono wyniki badań bez uwzględnienia podziału grupy badanej ($n = 206$) według kryterium: płci i miejsca zamieszkania.

Wszystkie ankietowane osoby lubią treningi/ćwiczenia (ryc. 1). Większość członków drużyn deklarowała, że bardzo lubi treningi/ćwiczenia (partnerzy – 67%,

Ryc. 1. Odsetek odpowiedzi na pytania: *Jak bardzo lubisz ćwiczenia/treningi?*

Fig. 1. The percentage of the answer on questions: *How much do you like taking part in training?*

zawodnicy – 63%). Pozostała część (partnerzy – 33%, zawodnicy – 37%) trochę lubi dane aktywności. Żadna osoba nie odpowiedziała, że nie lubi treningów/ćwiczeń.

Na rycinie 2 przedstawiono poglądy partnerów i zawodników dotyczące współzawodnictwa/zawodów.

Większość ankietowanych osób bardzo lubi wymienione aktywności (partnerzy – 73%, zawodnicy – 63%). Tylko jeden zawodnik deklarował, że nie lubi współzawodnictwa/zawodów. Respondent nie uzasadnił swojej odpowiedzi.

Ryc. 2. Odsetek odpowiedzi na pytania: *Jak bardzo lubisz współzawodnictwo/ zawody?*

Fig. 2. The percentage of the answer on questions: *How much do you like taking part in competitions?*

Podczas analizy odpowiedzi na powyższe pytania nie wykazano istotnych różnic statystycznych pomiędzy grupą zawodników i partnerów.

Większa część zawodników niż partnerów ma zastrzeżenia do poszczególnych aktywności, lubi je „trochę”. Analizując komentarze dołączane do ankiet podjęto próbę uzasadnienia zaistniałej sytuacji. Zwraca uwagę fakt, że dla sportowców jedną z najważniejszych rzeczy, które wpływają na poziom ich zadowolenia z podejmowania aktywności w programie Sportów Zunifikowanych, jest kontakt z innymi ludźmi. Dla partnerów istotna jest atmosfera, emocje, specyfika dyscypliny oraz

radość sportowców. Fakt ten może wpływać na różnice w deklaracjach poziomu zadowolenia sportowców i partnerów z treningów i zawodów.

Kolejnym zagadnieniem jakie poddano analizie była ocena poglądów na stopień zaangażowania sportowców i partnerów w postaci tzw. „dawania z siebie wszystkiego”. Sportowcy i partnerzy odpowiadali na pytanie o to „jak często dawałeś z siebie wszystko podczas zawodów?”. Gdy weźmiemy pod uwagę całą grupę badaną to w 54% cały czas była całkowicie zaangażowana w grę, a 46% tylko czasami (ryc. 3).

Ryc. 3. Odsetek członków drużyn deklarujących dane podejście do zaangażowania w grę

Fig. 3. Percentage of the team members declaring the given approach to the commitment in the game

Wykazano istotne różnice w ocenie zaangażowania zawodników pomiędzy ich samooceną i subiektywną oceną partnerów. Znamienne więcej partnerów (90%)

ocenia, że zawodnicy „dawali z siebie wszystko” podczas zawodów w porównaniu z samooceną zawodników (57%). Szczegółowe dane przedstawiono na rycinie 4.

Ryc. 4. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie *Jak często dawałeś z siebie wszystko podczas zawodów?* Istotna różnica między samooceną sportowców i zdaniem partnerów o sportowcach: * $p < 0,05$

Fig. 4. The percentage of the answer on questions: *How often did you try to do your best in a competition?* Significant difference of athletes self-opinion and partners opinion about the athletes: * $p < 0,05$

Partnerzy uważają, że treningi stanowiły większe wyzwanie dla zawodników niż dla nich samych. Uważają, że dla 73% zawodników treningi przez cały czas stanowiły wyzwanie, natomiast dla większości partne-

rów (71%) były wyzwaniem tylko czasem. Tylko 14% partnerów uważa, że treningi wcale nie stanowiły dla nich wyzwania. Odsetek poszczególnych odpowiedzi zaprezentowano na rycinie 5.

Ryc. 5. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie *Jak często czułeś/czułaś, że treningi stanowią dla Ciebie wyzwanie (są wymagające)?*

Fig. 5. The percentage of the answer on questions: *How often practices were the challenge for you (were difficult)?*

Na rycinie 6 przedstawiono ocenę konkurencyjności drużyn badanych osób. Analiza nie wykazała istotnych różnic pomiędzy grupą partnerów i sportowców. Więk-

szość respondentów uważa, że ich drużyny są bardzo konkurencyjne. Tylko 1% badanych zawodników twierdzi, że ich zespoły wcale nie są konkurencyjne.

Ryc. 6. Odsetek członków drużyn deklarujących dane podejście do konkurencyjności drużyny.

Fig. 6. Percentage of the members of teams declaring the given approach to the competitiveness of the team.

Dyskusja

W pracy podjęto próbę analizy opinii zawodników i partnerów na temat angażowania się w treningi i grę na zawodach sportowych w piłce nożnej zunifikowanej. Wypowiedzi sportowców i partnerów pośrednio świadczą, że cele programu sportów zunifikowanych w Polsce, które zostały przedstawione we wstępie, są realizowane prawidłowo. Zawodnicy deklarują, że treningi umożliwiają im doskonalenie umiejętności sportowych, a starty w zawodach, rywalizacja i wspólne wyjazdy pozwalają zdobyć nowe doświadczenia związane nie tylko ze współzawodnictwem, ale także z uczestnictwem w życiu społecznym. Możliwość integracji oraz nawiązywania nowych znajomości i przyjaźni potwierdza założenie, że program stanowi forum pozytywnej interakcji społecznej między członkami drużyny. Kwestia ta wymaga podkreślenia ponieważ zaspokaja ona jedną z najczęściej wymienianych potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną jaką jest potrzeba integracji z resztą społeczeństwa [6, 7].

Jednym z najważniejszych zadań dostosowanej aktywności ruchowej jest taki dobór form aktywności by uwzględniały one zarówno możliwości jak i potrzeby osób niepełnosprawnych [8, 9]. Realizację potrzeb zawodników potwierdzają dane, że większość badanych lubi, chętnie uczestniczy w treningach i zawodach. Deklaracje na temat pozytywnych emocji, które towarzyszą podejmowanym działaniom, świadczą o dobrej realizacji potrzeb członków drużyn w zakresie aktywności sportowej. Uwzględnienie

możliwości sportowców argumentuje fakt, że partnerzy oceniają bardzo wysoko zaangażowanie sportowców w tzw. „dawaniu z siebie wszystkiego”. Autorzy kwestionariusza zdefiniowali „dawanie z siebie wszystkiego” jako robienie czegoś z pełnym zaangażowaniem. Można wnioskować zatem, że zadania treningowe są odpowiednio dobrane i dopasowane do umiejętności i możliwości zawodników, dzięki czemu stanowią dobrą motywację do pracy.

Fakt, że wszystkim zawodnikom udział w piłce nożnej zunifikowanej sprawia przyjemność i wszyscy dobrze oceniają konkurencyjność, czyli zdolność do współzawodnictwa i rywalizacji swojej drużyny uzasadnia duże zaangażowanie w aktywność sportową zarówno zawodników jak i partnerów. Fakt ten potwierdza hipotezę, że udział w programie Sportów Zunifikowanych może dawać pozytywne motywacje sportowcom do dalszej pracy i daje przesłanki pozytywnego rozwoju piłki nożnej zunifikowanej.

Sporty Zunifikowane powinny pomagać w integracji i zmniejszać bariery, które latami oddzielały ludzi z niepełnosprawnością intelektualną od innych. Jedną z najczęściej wymienianych przyczyn izolacji osób z niepełnosprawnością intelektualną jest obecność negatywnych postaw wobec nich [10]. Międzynarodowe badania nad postawami ludzi wobec osób z niepełnosprawnością intelektualną wskazały niedocenywanie potencjalnych możliwości osób z niepełnosprawnością intelektualną, a w konsekwencji niskie oczekiwania wobec ich osiągnięć [11]. Wyniki powyższych badań mogą uzasadniać różnicę jaką wykazała analiza zebranych w tej pracy danych dotycząca oceny zaangażowania oraz stosunku do treningów sportowców porównując zdanie partnerów i zawodników. Partnerzy oceniają stopień zaangażowania zawodników w grę dużo lepiej w porównaniu z samooceną zawodników.

Wnioski

Przedstawione badania wyrażające poglądy sportowców na zaangażowanie w treningi i zawody są jednym z ważnych elementów oceny programu sportów zunifikowanych, a w szczególności piłki nożnej. Poglądy sportowców mogą stanowić jeden z elementów ich własnej filozofii udziału w sporcie zunifikowanym. Filozofia ta przenika wszystkie myśli, motywacje i działania praktyczne sportowców zunifikowanych.

Kontynuacja systematycznych badań opinii zawodników na temat sportów zunifikowanych jest przydatna dla samych zawodników, ich opiekunów i trenerów, których decyzje powinny uwzględniać w pracy pedagogiczno-sportowej rzeczywiste poglądy sportowców. Należałoby rozszerzyć przyszłe badania o analizę przyczyn dla których około jednej trzecia lub czasem blisko połowa badanych osób ma pewne zastrzeżenia do pozytywnych odpowiedzi na pytania zadane w badaniach.

Piśmiennictwo

1. www.olimpiady.specjalne.pl (accessed 29.04.2011)
2. Collins MF, Kay T. Sport and Social Exclusion. London: Routledge; 2003.
3. www.sjp.pl/zaanga%BFowanie (accessed 02.09.2011)
4. www.science.ulster.ac.uk/unifiedsports (accessed 29.04.2011)
5. Stupnicki R. Biometria: krótki zarys. Warszawa: Wyd. MARGOS; 2003.
6. Abbott S, McConkey R. The barriers to social inclusion as perceived by people with intellectual disabilities, *Journal of Intellectual Disabilities* 2006; 10(3):275-287.
7. McConkey R. Promoting friendships and developing social networks, In: Grant G. et al., editors. *Learning Disability: A life cycle approach*. Maidenhead: Open University Press; 2005. p.468-490.
8. Coalter F. Sports Clubs, Social Capital and Social Regeneration: 'ill-defined interventions with hard to follow outcomes'? *Sport in Society* 2007; 10(4): 537-559.
9. Akrami N. et al. Classical and modern prejudice: Attitudes towards people with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities* 2006; 7(6): 605-617.
10. Abells D, Burbidge J, Minnes P. Involvement of Adolescents With Intellectual Disabilities in Social and Recreational Activities. *Journal of Developmental Disabilities* 2008; 14(2): 88-94.
11. Walsh PN, McConkey R. Inclusive Health and People with Intellectual Disabilities. *International Review of Research in Mental Retardation* 2009; 38: 33-67.